

5. Několik předavných jmen může mít (zejména v knižním stylu) ve třetím stupni předponu **на-** (pozor na pravopis!): наилу́чший, наименъи́й, наибо́льши́й, наибесе́шний, наиху́дши́й.

6. Ve významu 3. stupně se užívají rovněž slova лу́чши́й, ху́дши́й, млáдши́й, стáриши́й, ви́спши́й, пázши́й a spojení сáмши́й лу́чши́й a сáмши́й ху́дши́й.

Z PODSTATNÉLÁ PŘÍDAVNÁ JMÉNA

Mužský rod	Ženský rod	Střední rod	Množné číslo
большо́й (<i>nemocnyj</i>) леку́рный (<i>službu</i>) знакомый (<i>známyj</i>) прое́зжий (<i>cestujici</i> , <i>po- cestnij</i>) погро́нний (<i>krejci</i>) постро́енный (<i>ciz</i>) прохóный (<i>kolejnici</i> , <i>chotec</i>) рабо́чий (<i>dělnik</i>) учéный (<i>vědec</i>)	бóльчая (<i>bólkajša</i>) вáинная (<i>kvipelha</i>) всéгеннáя (<i>cesmír</i>) гостинáя (<i>prijimací pokoj</i>) детская (комнатá) (<i>dětskij pokoj</i>) диспетчерская (<i>dispetscherská místošt</i>) заку́тая (<i>akutomat, bufel</i>) запáяя (<i>tárka</i>) кондитерская (<i>cukrárnia</i>) мастерская (<i>dílna</i>) нáбережная (<i>nábreží</i>) операцionalная (<i>operaciční sal</i>) парикмахе́рская (<i>holičství, kadeřnicví</i>) приёмная (<i>prádelna</i>) (приимацí Pokoj), če- кárná) столовая (<i>jídelená</i>) учите́льская (<i>svorozna</i>)	бóльшее (<i>bólkajšo</i>) жаркое (<i>pečene</i>) всéгеннéе (<i>cesmír</i>) гостинéе (<i>prijimací pokoj</i>) детское (комнатé) (<i>dětskij pokoj</i>) диспетчерское (<i>dispetscherská místošt</i>) заку́тное (<i>akutomat, bufel</i>) запáяе (<i>tárka</i>) прóписное (<i>minulost</i>) сказáемое (<i>příslušek</i>)	бóльшие (<i>bólkajši</i>) домашние (<i>domáci, domáci</i> <i>háde</i>) легкие (<i>plíce</i>) присутствующие (<i>přítomnú</i>) рольные (<i>příbuznú, příbuz- zenstvo</i>) приложенное (<i>pracujicí</i>) подлежащее (<i>podmet</i>) прóписное (<i>minulost</i>) сказáемое (<i>příslušek</i>)

Zájmena

Zájmena jsou slova, která neoznačují osoby, předměty nebo jejich vlastnosti přímo, ale pouze zastupují podstatná a předavná jména, nebo na osoby, zvířata, věci apod. ukazují (nabyvají) významové určitosti teprve ze situace a souvislosti). Ve větě plní stejné funkce jako tato zastoupená slova.

Podle významu dělíme zájmena na:

1. **osobní:** я, ты, он, она́, онó, мы, вы, они́ a **zvratné** себá;
2. **přivlastňovací:** мо́й, твой, сво́й, наш, ваш, его́, её́, их;
3. **ukazovací:** ъто́г, тот, тако́й, тако́в, стóлько;
4. **tázačí:** кто, что, како́й, како́в, котóрый, чей, скóлько;
5. **vztážná:** кто, что, како́й, како́в, котóрый, чей;
6. **určovací:** сам, сáмши́й, весь, всéкий, кáждый;
7. **neurčitá:** кто́то, кто́-нибу́дь, ктó-ли́бо, кóе-кто́, что́-то, что́-ни-
будь, что́-ли́бо, кóе-что́-то, како́й-то, како́й-нибу́дь, како́й-ли́бо,
кóе-како́й; чéй-то, чéй-нибу́дь, чéй-ли́бо, кóе-чéй; нéкоторый,
нéкýj, нéкто, нéчто;
8. **záporná:** нико́, ничтó, никако́й,ничéй, никотóрый, нискóлько,
нéкого, нéчего.

SKLOŇOVÁNÍ ZÁJMEN

ZÁJMENA OSOBNÍ

Jedn. číslo	Pád	1. osoba	2. osoba	3. osoba		
				muž. r.	žen. r.	stř. r.
1.	я	я	ты	он	она́	онó
2.	менí	тебя́	ты	егó	её́	его́
3.	мис	тебé	ты	емý	её́	емý
4.	менí	тебá	ты	ето	её́	ето
6.	(обо) мне	(о) тебé	(о) тебé	(о) нём	(о)ней	(о) нём
7.	мно́й	тобо́й	им	её́	(ео)	им

Pád	1. osoba	2. osoba	3. osoba — pro všechny rody
Množ. číslo	1. my 2. hac 3. ham 4. hac 7.	bli bac bam bac hámi	ohní их им их (o) них йми
		(o) bac бáми	

Poznámky:

- Stojí-li před zájmenem 3. osoby vlastní předložka, má zájmeno na začátku **и**. Srovnej: бе́з не́го, от не́го, с не́й. Po druhotných předložkách se **и**- nepředsouvá: благоприя́т емý, вопрекí ей.
- Zájmeno 3. osoby má v množném čísle pro všechny rody pouze jeden tvar **они́** (srov. české oni, ony, ona).
- V 7. pádě zájmena **она́** se po předložkách užívá tvar **не́й** (гово-рить с не́й), v bezpředložkovém spojení tvar **éо** (ловить ео).
- Čtvrtý pád všech zájmén se rovná druhému pádu bez ohledu na rod nebo životnost podstatných jmen, k nimž se vztahuje.
- V dopisech se při vykáání píše zájmeno **Бы** vždy s velkým písmenem, při tykání zájmeno **ты** s malým písmenem.

Zvratné zájmeno osobní

Pád	mužský rod	ženský rod	střední rod	Množné číslo pro všechny rody
1.	мої	мо́й	моë	мо́й
2.	моего́	моéй	моे́р	мо́й
3.	моемý	моéй	моë́м	мо́им
4.	моёй	моéй	моë́	мо́й
5.	жiv.			жiv.
6.	моे́м	(o) моéй	моë́м	мо́й
7.	моим	моéй	моë́м	мо́ими

ZÁJMENA PŘIVLASTŇOVACÍ

Pád	Jednotné číslo		Množné číslo pro všechny rody
	mužský rod	ženský rod	
1.	на́п	на́па	на́ппи
2.	на́пего	на́пей	на́ппи
3.	на́шему	на́пем	на́ппим
4.	на́п	на́пу	на́ппи
5.	жiv.		жiv.
6.	на́шего	(o) на́пей	на́ппи
7.	на́пим	(o) на́пем	на́ппими

Poznámky:

- Jako zájmeno **мої** se skloňují zájmena **твої**, **свої**; jako zájmeno **наш** se skloňuje zájmeno **наши**. Přízvuk je u typu **мої** na koncovce,
- V dopisech se při vykáání zájmeno **наши** píše s velkým písmenem, při tykání zájmeno **твої** s malým písmenem.

Toto zájmeno nemá 1. pád a na rozdíl od češtiny nikdy nevyjadřuje vzájemnost. Ta se v ruštině vyjadřuje spojením **друг друга**, v němž

se skloňuje druhá část: избегá́ть друг друга, помога́ть друг другу, люби́ть друг друга, забо́льтися друг о друге, занима́ться друг другом, напр. Исou se sebou (navzájem) спокоjeni. — Они́ ловóльны дру́г дру́гом.

Srovnej:

Они́ лбóят себé. — Ма́јí se rádi (každý sám sebe).
Они́ лбóят друг дру́га. — Ма́јí se rádi (navzájem).

3. Přivlastňovací zájmena 3. osoby **erő**, **eë**, **ix** se neskloněují a nikdy se před ně nepředsouvá **h-**. Srovnej: bez erő pónomoci, k eë brátry (k jímu bratrovi), oř ich rodiléřej apod.

ZÁJMENA UKAZOVACÍ

Pád	Jednotné číslo		
	mužský rod	ženský rod	střední rod
1. étor	tor	éta	éto
2. étora	toró	étoj	toro
3. étomy	tomy	étoj	tomý
4. étor	tor	éty	éto
5. živ. (ob)	živ. tór	(o) toj	to
6. étom	(ob) étoj	(o) toj	tom
7. étim	tem	étoj	tem

Množné číslo pro všechny rody						
1. éti	te	1. p.	stol'ko			
2. étix	tex	2. p.	stol'kikh			
3. étim	tem	3. p.	stol'kam			
4. éti	te	4. p.	stol'ky			
5. živ. (ob)	živ. tex	6. p.	živo. (o) stol'kikh			
6. étix	(o) tex	7. p.	stol'kami			
7. étimi	témi					

Srovnej: My vstřetili jsme se s *toliky* přáteli.

ZÁJMENA TÁZACÍ A VZTAŽNÁ

1. p.	kto	čto
2. p.	kого	чего
3. p.	komý	чемý
4. p.	kotó	что
6. p.	(o) kom	(o) čiem
7. p.	kom	чем

Poznámky:

1. Množné číslo zájmena **étor** má tvar **éti** pro všechny rody.

Srovnej v češtině **ti**, **ty**, **ta**.

2. Zájmeno **étor** ukazuje na blízší předmět, **tor** na vzdálenější předmět; na **étem** bererý — na tomto břehu, na **étem** bererý — na druhém břehu. Zájmeno **tor** bývá v řídící větě jako odkazovací výraz: Neобходимо уделить внимание тем ученикам, которых отговарят.

3. Spojení **tót**же, **étor** же, **tor** (же) сámyj, **étor** (же) сámyj ...

překládáme nejčastěji zájmenem tentýž, stejný, např. **Étot** (же) cámají člověk připletl i ko mně. Tentýž (stejný) člověk přišel i ke mně.

Výraz **tem** сámym překládáme slovem **tím** nebo **tak**: Tem сámym mohno povýšit жádenný úroveň. — Tím (tak) je možno zvýšit životní úroveň.

4. Zájmena **takov**, **-á**, **-o**, **-ý** se používá pouze v případku: Takové moje mně. — Takový je můj názor.

5. Českým ukazovacím zájmenům odpovídají zejména v odborném stylu jiné slovní druhy. Srovnej: tento dopis — našemáne pismá, posoudíme tyto (následující) problémy — pasekátrum sledujoucí problémy, tato otázka — dánnyi voproc, v tomto (posledním) případě — v posledním slúchaе.

6. Zájmeno **stol'ko** (tolik) se skloněuje:

1. p.	stol'ko
2. p.	stol'kikh
3. p.	stol'kam
4. p.	stol'ky
6. p.	živo. (o) stol'kikh
7. p.	stol'kami

Poznámky:

1. Zájmena **kotóryj**, **kakoj** se skloněují jako přídavná jména tvrdá.

2. Zájmeno **čej** se sklonuje podle přídavných jmen typu vólčii.

3. Skолько se sklonuje jako **stol'ko** (viz zájmena ukazovací,

poznámka č. 6), např. Bo cokoliky stábyk vy éto čitáli? — V kolika článčích jste to čel?

4. Zájmena **kotóří** se užívá především jako vztazného zájmena ve vedlejší větě: Kniga, kotařa leží na stole, převedena c pýckého jazyka. V otázkách se v ruštině na rozdíl od českiny užívá převážně zájmena **какои**: Které jazyky studuješ? — Какие языки ты изучаешь? Ve kterém časopise jsi to čel? — В каком журнале ты это читал? V kterém roce ses narodil? — В каком году ты родился? Které šaty si vezmeš? — Какие платья ты наденешь? Kolikátého je dnes? — Какое сегодня число? Ale pozor! Kolik je hodin? — Котóрый час? (Skолько времени?)

5. Zájmena **како́в**, -á, -ó, -sí se používá pouze v případku: Jakový bápi rezulpláty? — Какие jsou vaše výsledky?

6. Českým vztazným zájmenům **jehož**, **jejíž**, **jejichž** odpovídají ruská zájmena **котóрого**, **котóрои**, **котóрых**, která se kladou až za podstatné jméno, k němuž se vztahují, např. Это писатель, **у́ма комóро** известно во всём мире. — Je to spisovatel, **jehož jméno** zná celý svět.

ZÁJMENA URČOVACÍ

Pád	Jednotné číslo			Množné číslo pro všechny rody
	mužský rod	ženský rod	střední rod	
1.	всеб	всих	всё	все
2.	всего	всей	всем	всех
3.	всемы	всей	всю	всем
4.	всеб	всих	всё	все
5.	всего	всей	всем	всех
6.	(обо) всем	(обо) всей	(обо) всем	(обо) всех
7.	всем	всей	всем	всеми
1.	сам	самá	само	сами
2.	само́ро	само́й	само́го	самых
3.	само́мъ	само́й	само́мъ	самымъ
4.	сам	само	само	сами
5.	само́г	(самы)	само́г	самых
6.	(о) самом	(о) самой	(о) самом	(о) самыми
7.	самим	самим	самим	самими

Poznámky:

1. **Zájmeno все** (всí, веé, веé) má význam všechn, celý, veškerý: My zanímáme všechn den. — Учili jsme se celý den. My na raschdonali všechn čemén. — Spotřebovali jsme všechn cestinent.

Tvar **всё** může vystupovat jako příslovec ve významu stále: On přichází vše částe. — Přichází stále častěji.

Místo zájmena **весь** ve významu celý je možno při zdůraznění a emocionálním zabarvení užít slova **целый**. Srovnej: Я всю ночь не спал.

— Nespal jsem celou noc (*konstatování*). Představte sebe, я *целую* ночь, ne spal. — Představte si, celou noc jsem nespal (*zdůraznění*).

2. **Zájmeno еам** (pozor na přízvuk a koncovky při skloňování) má význam českého sám ve smyslu „bez cizí pomoci“ (Я ёто слétaю сам.) a význam zdůrazňující (Я ёто знáto ot samogo dírektora). Ve významu „сам он ý, осамелý“ odpovídá českému sám ruské один. Я останусь doma odiná. — Зústanu doma sama.

3. Zájmena **сáмий**, **кáкýčíй**, **всíкий**, druhý se skloňují jako přidavná jména tvrdá.

4. **Сáмий** se užívá:

a) při tvoření složeného třetího stupně přídavných jmen (сáмий выcокий дом — nevyvýšší dům);

b) při označení těsné blízkosti, krajiní hranice (нepred сáмым обédom — těsně před obědem, na сámom kraju, těsně na kraji);

c) ve spojení se zájmenem tot, ёtot pro označení významu „tentýž“ (Я купил ёtot сáмый слонáрь. — Koupil jsem si tentýž slovník.).

Výraz na сáмий dñe znamená skutečně, opravdu.

5. **Zájmeno всíкий** má význam:

a) každý, jakýkoli (всíкое изменение — každá změna, jakákoli změna);

b) různý, všelijaký (Есть всíkje lómi. — Jsou všelijací /různí/ lidé).

Spojení: во всíkom euchaе znamená: v každém případě na всíkij slýchaj pro každý případ

ZÁJMENA NEURČITÁ

Zájmena neurčitá se tvoří od zájmen tázacích připojením častic **-to** (kto-to), **-ničudy** (čto-ničudy), **-libo** (jaký-libo) a **kóe-** (kóe-čto). Skloňují se jako zájmena tázací. U zájmen s kóe-se předložka klade mezi kóe- a zájmeno: Kóe c ném a užé говорил, kóe v čem vy oplíblis arod.

Neurčitá zájmena s časticí **-ničudy** a poněkud knižnější **-libo** označují předmět neznámý, který není konkrétně určen, s možností výběru: Помогрик какои-никуль фільм. Возьмите что-либо почтать.

Ve větách tázacích, rozkazovacích a podmínkových se zpravidla užívá zájmen s časticí **-ničudy**: Не звонил мне кто-никуль? Princíp jakoi-nyibudь slovář. Říkali by kdo-nyibudь mení iškáli, skají, že je sejčák veříkyč.

V českém těmto zájmenům odpovídají zájmena s předponou **ně-** (někdo, něco, nějaký).

Zájmena s časticí **-to** označují předmět sice neznámý, ale konkrétně určený, vymezený: Kto-ře tebe zvoní. Tato částice odpovídá českému **ně**-nebo **-si** (někdo, kdosi, něco, cosi).

Zájmena s časticí **kóe-** mají význam ne všechno, ne všichni, leckdo, lecco... Kóe-čto mne ne pojítno. — Něčemu (leccemu) nerozumím. (Ne všemu rozumím.)

Zájmena **někto** a **něčto** se neskloňují a mají význam kdosi (nějaký), cosi (něco): Přišel někdo Ivanov. — Přišel nějaký Ivanov. Pac-skají něčto interpellace. — Vyprávěj něco zajímavého.

České **-coli** (kdokoli, cokoli, jakýkoli) zdůrazňuje možnost výběru a překládá se do ruštiny slovem **yróno**: Čteče cokoli. — Читайте что угодно. V přípustkových větách se vyjadřuje zesilující časticí **ни** kladenou před sloveso: Koró ni poprosíte, každý vám pomůže.

— Ať poprosíte kohokoli, každý vám pomůže.

Zájmeno **někotoryj** se skloňuje jako přídavné jméno nový. V množném čísle má stejný význam jako v češtině. V jednotném čísle překládáme obvykle jinak: Zeptej se některého spolužáka. — Спроси ў кого-никуль из одноклассников.

ZÁJMENA ZÁPORNÁ

Zájmena záporná se tvoří od zájmen tázacích připojením předpony **ni-** (nikto, něčto, nějaký, něčej). Skloňují se jako příslušná tázací zájmena. Ve spojení s předložkou se předložka klade mezi předponu a zájmeno: Ни к кому не пойду. Мы ни с чем не считаемся.

Zájmena záporná s přízvučníou předponou **né-** (někoho, něčeho, někomu, něčemu...) nemají první pád. Nemí-li vyjádřen subjekt děje, mají význam českého není s kým, není od koho arod. Např.: Нé с kým se poradit. Нéчего боиться. — Nemí se čeho bát. Je-li subjekt vyjádřen 3. pádem, překládáme tyto konstrukce do češtiny nemám (nemás...) s kým (od koho) arod. Např. Mhe něčeho читати. — Nemám co číst. Ham ně ot kogo ждать помочи. — Nemáme od koho čekat pomoc.

Minulý a budoucí čas se vyjadřuje nepřízvučnou sponou **было** (було), která se klade za celý výraz: Нéкого было спросить. — Nebylo se koho zeptat. Ham ně ot kogo будет поговорить. — Nebudem si mít s kým pohovořit.

Českému výrazu **v žádném případě** odpovídá v ruštině spojení **ни в кóem slýčae**.